

PROPOZYCJA POLSKIEJ ADAPTACJI TERMINOLOGII PTHip

WPROWADZENIE

Hipoterapia funkcjonuje w Polsce od wielu lat. Rozwija się bardzo dynamicznie zarówno u nas w kraju jak i na świecie. Obecnie duży nacisk kładzie się na dwa aspekty.

Po pierwsze na całym świecie podejmowane są próby ujednoczenia terminologii. Jest to konieczne, aby możliwa była wymiana doświadczeń, porównywanie wyników badań naukowych oraz adekwatne stosowanie ich w praktyce. Ważne, aby wszystkie osoby zajmujące się wsparciem z udziałem koni, mówiły jednym językiem i mogły wzajemnie się rozumieć.

Po drugie w ramach hipoterapii następuje coraz większa specjalizacja. Pamiętając o holistyczności oddziaływań z udziałem koni, obserwujemy jednak zawężanie się obszarów do pracy (celów), przy równoczesnym podniesieniu jej jakości. Coraz rzadziej mówi się o „ogólnej” hipoterapii. Raczej rozróżnia się np. fizjoterapię z udziałem koni, psychoterapię z udziałem koni czy edukację z udziałem koni. Wiąże się to z kwalifikacjami terapeutów. I odpowiednio aby prowadzić fizjoterapię z udziałem koni należy być fizjoterapeutą, aby prowadzić psychoterapię – psychoterapeutą itd., co oznacza posiadanie pogłębionej wiedzy w danej dziedzinie. Równocześnie na świecie dostępne są mniej specjalistyczne formy wsparcia z udziałem koni, również ważne i potrzebne. Ze względu na dobro pacjentów, istotne jest adekwatne nazywanie i rozróżnianie form wsparcia tak, aby osoba zgłaszająca się po pomoc, wiedziała dokładanie na jakie oddziaływania może liczyć. W niektórych przypadkach uzasadnione będzie szukanie pomocy specjalisty (np. logopedy prowadzącego terapię logopedyczną przy udziale koni), w innych wystarczą zajęcia nie ukierunkowane tak precyzyjnie na cele związane z komunikacją, prowadzone przez osobę bez takiego wykształcenia.

Podsumowując, Polskie Towarzystwo Hipoterapeutyczne podjęło się wprowadzenia aktualizacji polskiej terminologii w zakresie wsparcia z udziałem koni, ponieważ potrzebujemy mówić o hipoterapii takim językiem, który jest rozumiany na świecie oraz swobodnie poruszać się w zakresie terminologii stosowanej w publikacjach, raportach z badań, na konferencjach międzynarodowych. Ponadto istotne jest, aby hipoterapia się rozwijała. Jest to trudne, aby jeden terapeuta szkolił się we wszystkich dziedzinach. Zasadne wydaje się więc rozróżnienie form wsparcia z udziałem koni i stopniowe wprowadzanie różnych ścieżek rozwoju terapeutów w Polsce. W tym wszystkim najistotniejsze jest dobro pacjentów. Terapeuci potrzebują się rozwijać, mieć dostęp do wiedzy ze świata i możliwość wymiany doświadczeń, aby wsparcie było na dobrym poziomie. Pacjenci potrzebują jasnych informacji, jaki rodzaj pomocy mogą uzyskać w zależności od wybranej formy wsparcia i kwalifikacji terapeuty.

UWAGI

Wprowadzone zmiany mają charakter otwarty, ponieważ obecnie terminologia w obszarze usług z udziałem koni dynamicznie się zmienia i ewoluuje. W Polsce najbliższej nam do nurtu europejskiego w obszarze wsparcia z udziałem koni (EAS), dlatego zdecydowano oprzeć aktualizację terminologii na ustaleniach grupy EEATN (European Equine Assisted Therapy Network). Na spotkaniu tej grupy we wrześniu 2023 roku w Sztokholmie jednogłośnie przyjęto definicje w obszarze wsparcia z udziałem koni (EAS), które zaleca się włączać do pracy, badań, publikacji oraz działań związanych z tą dziedziną. Celem tych działań jest rozwijanie terminologii uznawanej na poziomie międzynarodowym oraz jej szerokie przyjęcie wśród praktyków i odbiorców.

Termin EAS (Equine Assisted Services) można dosłownie tłumaczyć jako usługi z asystą koniowatych. Termin ten jednak nie brzmi adekwatnie w języku polskim. Zastąpienie w tłumaczeniu terminu Equine Assisted Services słowa „usługi” pojęciem „wsparcie” lepiej oddaje charakter naszej pracy, zaś zastąpienie słowa „asysta” pojęciem „udział” podkreśla aktywną rolę konia. EAS obejmuje także wsparcie z udziałem osłów czy mułów. Jednak z uwagi na fakt, że Polskie Towarzystwo Hipoterapeutyczne koncentruje swoje działania wyłącznie na pracy z udziałem koni, w terminologii uwzględniliśmy jedynie te zwierzęta. Dlatego wszędzie, gdzie w niniejszym dokumencie mowa o „koniach”, zamiennie można stosować określenie „koniowate”. Ponadto w anglojęzycznej literaturze można również spotkać termin HAS (Horse Assisted Services), odnoszący się wyłącznie do koni.

Rozpatrując niniejszą aktualizację terminologii należy uwzględnić różnice kulturowe i prawne, które mogą wpływać na podejście do terapii w różnych krajach. Przykładowo w Polsce nie ma na ten moment wymogu posiadania wykształcenia wyższego kierunkowego, aby prowadzić hipoterapię, co różni nas od niektórych krajów zachodnich. W związku z powyższym proponujemy, by w nowej nomenklaturze działalność tych osób była określona terminem najogólniejszym – wsparcie z udziałem koni. Ten termin jest adekwatny również w przypadku realizacji celów mniej specyficznych niż zakładają poszczególne formy terapii i edukacji z udziałem koni. Zaś osoby z wykształceniem kierunkowym mogą posługiwać się bardziej szczegółowymi terminami w zakresie terapii i edukacji z udziałem koni.

TERMINOLOGIA

WSPARCIE Z UDZIAŁEM ZWIERZĄT - z ang. Animal Assisted Services (AAS):

to uporządkowane działanie ukierunkowane na osiągnięcie wyznaczonego celu, w trakcie którego z uzasadnionych powodów włącza się zwierzęta dla osiągnięcia korzyści fizycznych, psychicznych, edukacyjnych i społecznych u ludzi. Warunkiem koniecznym prowadzenia wsparcia z udziałem zwierząt (AAS) jest posiadanie wiedzy dotyczącej zarówno ludzi jak i zwierząt.

W ramach wsparcia z udziałem zwierząt (AAS) mówimy o **wsparciu z udziałem koni (EAS)**.

WSPARCIE Z UDZIAŁEM KONI – z ang. Equine Assisted Services (EAS) :

to uporządkowane działanie ukierunkowane na osiągnięcie wyznaczonego celu, w trakcie którego z uzasadnionych powodów włącza się konie dla osiągnięcia korzyści fizycznych, psychicznych i społecznych u ludzi. Warunkiem koniecznym prowadzenia wsparcia z udziałem koni (EAS) jest posiadanie wiedzy dotyczącej zarówno ludzi jak i koni. W Polsce wsparcie z udziałem koni prowadzą przede wszystkim instruktorzy hipoterapii i instruktorzy rekreacji ruchowej specjalność hipoterapia. Wsparcie z udziałem koni jest terminem równoznacznym z pojęciem hipoterapia powszechnie stosowanym w Polsce.

W obszarze wsparcia z udziałem koni (EAS) wyróżniamy też oddziaływania bardziej specjalistyczne. Są to m.in. :

- **Terapia z udziałem koni - Equine Assisted Therapy (EAT);**
- **Edukacja z udziałem koni - Equine Assisted Learning (EAL):** np. terapia pedagogiczna, edukacja specjalna, edukacja rewalidacyjna, edukacja wczesnoszkolna i szkolna, coaching, samodoskonalenie itp.; w literaturze anglojęzycznej np. Equine Assisted Learning in Education, Coaching;
- **Jeździectwo, aktywności z udziałem koni,** np. terapeutyczna jazda konna, parajeździectwo, parawoltyżerka, parapowożenie, jeździectwo Olimpiad Specjalnych itp.; w literaturze anglojęzycznej np. Adaptive Riding, Adaptive Driving, Para-Vaulting.

TERAPIA Z UDZIAŁEM KONI – z ang. Equine Assisted Therapy (EAT):

to forma wsparcia z udziałem koni, prowadzona przez wykwalifikowanych specjalistów (na przykład fizjoterapeutów, terapeutów zajęciowych, psychologów, psychoterapeutów, logopedów), którzy włączają przeszkolone konie w program terapeutyczny w celu uzyskania korzyści dla uczestników. Terapia z udziałem koni jest holistyczna i oparta na dowodach naukowych (evidence based). Konieczne jest posiadanie wykształcenia kierunkowego terapeutycznego i ukończenie dodatkowego szkolenia w zakresie terapii z udziałem koni.

W ramach terapii z udziałem koni (EAT) zostały wyróżnione:

Fizjoterapia z udziałem koni - z ang. Equine Assisted Physiotherapy (EAPT):

to forma wsparcia z udziałem koni, prowadzona przez wyspecjalizowanego fizjoterapeutę, wykorzystującego budowę, ruch konia oraz aktywności uczestnika na i przy koniu w celu poprawy funkcji motorycznych, uczestnictwa w różnych obszarach życia oraz jakości życia uczestnika.

Terapia zajęciowa z udziałem koni - z ang. Equine Assisted Occupational Therapy (EAOT):

to forma wsparcia z udziałem koni, prowadzona przez wyspecjalizowanego terapeutę zajęciowego, wykorzystującego aktywności na i przy koniu oraz środowisko koni, w celu rozwijania umiejętności samoobsługi i niezależności uczestnika, a w konsekwencji mająca poprawić jakość jego życia oraz poziom/stopień uczestnictwa w różnych obszarach życia.

Terapia psychologiczna z udziałem konia – z ang. Equine Assisted Psychological Therapy (EAPsT)¹:

to forma wsparcia z udziałem koni prowadzona przez psychologa, wykorzystującego aktywności na i przy koniu oraz środowisko koni, aby usprawnić funkcje poznawcze, emocjonalne, społeczne i/lub behawioralne w celu poprawy poziomu/stopnia uczestnictwa w różnych obszarach życia oraz jakości życia uczestnika².

Terapia logopedyczna z udziałem koni – z ang. Equine Assisted Speech and Language Therapy (EASLT):

to forma wsparcia z udziałem koni prowadzona przez wyspecjalizowanego logopedę, wykorzystującego ruch konia oraz aktywności na i przy koniu i/lub jego środowisko, aby usprawnić komunikację uczestnika z otoczeniem i/lub jego mowę w celu poprawy jakości jego życia oraz poziomu/stopnia uczestnictwa w różnych obszarach życia.

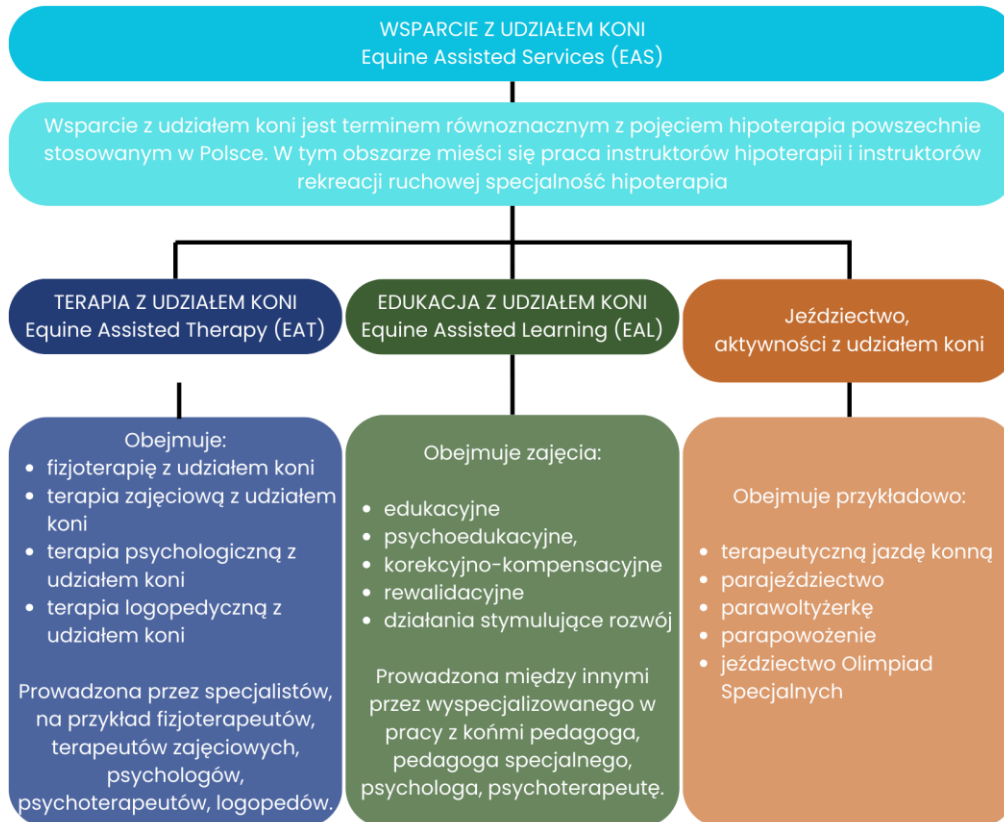
EDUKACJA Z UDZIAŁEM KONI – z ang. Equine Assisted Learning (EAL):

to forma wsparcia z udziałem koni prowadzona między innymi przez wyspecjalizowanego pedagoga, pedagoga specjalnego, psychologa, psychoterapeutę obejmująca zajęcia edukacyjne, psychoedukacyjne, korekcyjno-kompensacyjne, rewalidacyjne oraz działania stymulujące rozwój. Edukacja z udziałem koni może uzupełniać proces edukacji przedszkolnej, szkolnej, edukacji specjalnej czy proces rozwoju osobistego w dorosłym życiu.

---

¹ W Polsce stosowany jest termin „Pomoc Psychologiczna” jako najogólniejsze określenie różnych form oddziaływań prowadzonych przez psychologów. Wydaje się, że jest on najbliższy pojęciu „Terapii Psychologicznej” (z ang. Psychological Therapy) zaproponowanemu przez EEATN.

² Najbardziej wyspecjalizowaną formą pomocy psychologicznej jest psychoterapia kierowana do osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzona przez psychoterapeutę. Jeśli uzna on za zasadne włączenie do danego, prowadzonego przez siebie procesu terapeutycznego koni, możemy mówić o **Psychoterapii z udziałem koni – z ang. Equine Assisted Psychotherapy (EAP)**.

ZASADY STOSOWANIA ZAKTUALIZOWANEJ TERMINOLOGII

Polskie Towarzystwo Hipoterapeutyczne (PTHip) proponuje, aby ośrodki hipoterapeutyczne w swoich materiałach informacyjnych jasno określały zakres oferowanych usług, uwzględniając kwalifikacje zatrudnionych specjalistów. Ośrodki posiadające w swoich szeregach przykładowo fizjoterapeutów, logopedów czy psychoterapeutów powinny w opisie swojej oferty informować o prowadzeniu odpowiednio - fizjoterapii z udziałem koni, logopedii z udziałem koni oraz psychoterapii z udziałem koni. Z kolei ośrodki współpracujące przykładowo z pedagogami, powinny wskazywać na edukację z udziałem koni, która obejmuje między innymi zajęcia edukacyjne, korekcyjno-kompensacyjne oraz rewalidacyjne. Dzięki takiemu podejściu, klienci będą mogli łatwiej zrozumieć zakres świadczonych usług oraz dobrać odpowiednią formę wsparcia w zależności od swoich potrzeb. Działalność hipoterapeutów nie posiadających wykształcenia wyższego kierunkowego może być określana terminem najogólniejszym – wsparcie z udziałem koni (EAS). Ten termin jest adekwatny również w przypadku realizacji celów mniej specyficznych niż zakładają poszczególne formy terapii i edukacji z udziałem koni.

Polskie Towarzystwo Hipoterapeutyczne (PTHip) rekomenduje stosowanie w piśmiennictwie naukowym, artykułach, badaniach, wykładach oraz prelekcjach zaktualizowanej terminologii. Zalecamy, aby w każdym tekście po raz pierwszy używać polskich odpowiedników terminów wraz z pełną nazwą angielską oraz jej skrót. W dalszej części tekstu, przy kolejnych odniesieniach, obok polskiej nazwy można używać jedynie angielskiego skrótu. Dzięki takiemu podejściu, z jednej strony zapewniona zostanie pełna klarowność co do stosowanej terminologii, a z drugiej strony promowana będzie międzynarodowa nomenklatura, pozwalająca na łatwiejszą wymianę doświadczeń na arenie międzynarodowej oraz lepsze zrozumienie między specjalistami z różnych krajów.

PRZYKŁAD ZASTOSOWANIA NOWEJ TERMINOLOGII W TEKŚCIE:

"Jedną z form wsparcia z udziałem koni jest terapia z udziałem koni (Equine Assisted Therapy, EAT), która obejmuje różne metody oddziaływania, takie jak fizjoterapia czy psychoterapia. Terapia z udziałem koni (EAT) pozwala na kompleksowe wsparcie pacjentów, szczególnie w zakresie poprawy funkcji motorycznych oraz wsparcia emocjonalnego. W terapii z udziałem koni (EAT) istotną rolę odgrywa zarówno specjalizacja terapeuty, jak i odpowiedni dobór metod pracy z pacjentem."

W tym przykładzie po pierwszym użyciu pełnej nazwy polskiej i angielskiej wraz ze skrótem, w dalszej części tekstu stosowano polską nazwę wraz z angielskim skrótem, zgodnie z rekomendacjami PTHip.

ŹRÓDŁA

IAHAIO – International Association of Human-Animal Interaction Organizations, której "White Paper" jest kluczowym dokumentem wyznaczającym standardy w pracy z udziałem zwierząt. Zawiera zalecenia dotyczące prowadzenia interwencji z udziałem zwierząt. Oryginalny dokument został stworzony w 2014 roku, a jego polska wersja została przetłumaczona w 2016 roku. Ostatnia aktualizacja polskiej wersji miała miejsce w 2018 roku. Dokument zawiera szczegółowe wytyczne dotyczące prowadzenia interwencji z udziałem zwierząt, takich jak terapia wspomagana przez zwierzęta (AAT), edukacja wspomagana przez zwierzęta (AAE) oraz inne formy wsparcia.

Link do strony IAHAIO: <https://iahaio.org/>

Link do dokumentu "White Paper" – wersja anglojęzyczna: <https://iahaio.org/white-paper/>

Link do dokumentu "White Paper" – wersja polskojęzyczna: <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/11/iahaio-white-paper-2018-pl.pdf>

EEATN – Equine Assisted Therapy Network to organizacja zrzeszająca europejskich specjalistów zajmujących się terapią z udziałem koni (EAT). Jej celem jest promocja ujednoczonej terminologii oraz najlepszych praktyk w tej dziedzinie. Definicje przyjęte na spotkaniu w Sztokholmie we wrześniu 2023 roku przez grupę EEATN są fundamentem aktualizacji terminologii w Polsce.

Link do strony EEATN: <https://hipoterapie-kurzy.com/eeftn/>

Link do terminologii i definicji EEATN: <https://hipoterapie-kurzy.com/eeftn/terminology-and-definitions/>

HETI – Horses in Education and Therapy International to międzynarodowa organizacja, która zrzesza specjalistów i organizacje zajmujących się wsparciem z udziałem koni (EAS), od lat wspiera edukację oraz badania w tej dziedzinie. Zajmuje się także rozwijaniem profesjonalnych standardów i zapewnianiem dostępu do wiedzy i zasobów dla terapeutów na całym świecie.

Link do strony HETI: <https://hetifederation.org>

AUTORKI PROPOZYCJI POLSKIEJ ADAPTACJI

Mgr Joanna Dzwonkowska - surdopedagog, neurologopeda

Dr Magdalena Pikul - psycholog, psychoterapeuta

Mgr Ewa Polańska-Wachel - fizjoterapeuta